

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen bij het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van Parochiekerk Sint-Anna ten Drieën in Antwerpen

Provincie: Antwerpen

Gemeente: Antwerpen, 13de afdeling, sectie N

Objectnummer: 4.01/11002/2488.1

Dossiernummer: 4.001/11002/134.1

Omschrijving:

Parochiekerk Sint-Anna ten Drieën, Hanegraefstraat en Gaston Burssenslaan zonder nummer

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel,

05 APR. 2019

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS

1. Adviezen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd gevraagd op 30 augustus 2018.

Het departement noch de overige agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.2. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 30 augustus 2018.

Het departement noch de overige agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.3. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 30 augustus 2018.

Het departement noch de overige agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken stad Antwerpen

Het advies werd gevraagd op 30 augustus 2018.

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht op 28 september 2018 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 30 augustus 2018.

De VCOE bracht op 26 september 2018 een voorwaardelijk gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

De VCOE formuleerde in haar advies een aantal opmerkingen die als volgt behandeld werden:

Opmerking onder punt 2.

De VCOE vraagt met betrekking tot evaluatie 23 naoorlogse kerken parochiekerken te verduidelijken wat bedoeld wordt met de 'situatieve waarde', en welke waarderingswijze bij deze evaluatie werd gehanteerd.

Antwoord:

Erfgoedwaarde Antwerpse Parochiekerken (2014), p. 8 2.4 Situatieve waarde:

"Voor de bepaling van de situatieve waarde wordt vertrokken van de inplanting van de kerk. Indien ze centraal gelegen is of een deel is van een stedenbouwkundig ontwerp, is ze vaak heel beeldbepalend en structurerend voor de omgeving. Deze kerken krijgen 'hoog' als vertrekwaarde. Kerken die in de rij gebouwd zijn, zijn meestal minder beeldbepalend en structurerend voor de omgeving. Ze krijgen 'neutraal' als vertrekwaarde. Kerken die ondanks hun inplanting heel zichtbaar in de omgeving zijn door hun monumentaliteit of goede inplanting krijgen een hogere waardering. Kerken die theoretisch gezien zichtbaar ingeplant zijn, maar minder beeldbepalend en structurerend zijn voor hun omgeving krijgen een lagere waardering. Voor de situatieve waarde wordt gelet op de monumentaliteit van de kerk (het volume; valt de kerk op binnen haar omgeving), de inplanting (bijvoorbeeld op een zichttas) en hoe de kerk binnen de stedenbouwkundige context past."

Opmerking onder punt 3.

De VCOE vraagt te verduidelijken wat de consequenties zijn van de geplande bescherming op de (zoektocht naar) toekomstscenario's voor de parochiekerk.

Antwoord:

Parochiekerkenplan 2016, pagina 70:

"Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is een uitgebouwd multifunctioneel gebruik met tentoonstellingen, concerten, ... Visie stad en bisdom: Het gebouw heeft verschillende mogelijkheden die nu reeds worden ingezet. Het kerkbestuur realiseert dit met eigen middelen, onafhankelijk van stedelijke toelagen. De toekomstvisie is om het multifunctioneel gebruik en nevengebruik verder te zetten."

De beheersdoelstellingen zoals geformuleerd in het ministerieel besluit leggen de focus op het behoud, de valorisatie en de zichtbaarheid van het ensemble glas-in-betonramen, die de primaire erfgoedwaarde van de parochiekerk uitmaken. De beheersvisie bevestigt aldus de mogelijkheden tot multifunctioneel gebruik van de liturgische ruimte en de nevenruimten. De consequenties van de geplande bescherming zijn beperkt en liggen in lijn met de toekomstvisie zoals geformuleerd in het Kerkenbeleidsplan.

Opmerking onder punt 4.

Het inhoudelijk dossier stelt dat: "De ruimten in het souterrain hebben geen erfgoedwaarde, werden reeds aangepast of zijn bestemd voor een technische invulling". De VCOE vraagt het souterrain en de daar aanwezige lokalen niet uit de bescherming te sluiten.

Antwoord:

De lokalen in het souterrain maken inderdaad deel uit van het concept van de gehele kerk, waarin naast de liturgische ruimte ook 'gemeenschapsruimte' werd voorzien. Het architecturaal ontwerp illustreert aldus een typisch denken over kerkenbouw die tot het postconcliaire gedachtengoed behoort. De lokalen blijven intrinsiek deel uitmaken van de structuur van het gebouw, maar door verbouwingen en herbestemmingen ging de erfgoedwaarde verloren. Een toekomstgericht gebruik van de parochiekerk, waarvan de ruimtelijke noden niet meer overeenstemmen met deze uit het postconcliaire tijdperk, vereist een aangepast gebruik van

deze lokalen. Deze blijven deels ter beschikking van 'gemeenschapsnoden' zoals oorspronkelijk bedoeld. Deels moeten zij de vernieuwingen van de technische infrastructuur kunnen huisvesten, noodzakelijk voor een eigentijds en duurzaam gebruik van de kerk.

Opmerking onder punt 5.

De VCOE vraagt te verduidelijken wat de erfgoedwaarde is van het pas in 2012 geplaatste tabernakel, evenals het beschermingsstatuut van het orgel.

Antwoord:

Het tabernakel is een late toevoeging aan het ensemble glaskunst dat Jacques Loire eerder voor de kerk had ontworpen. Materiaal (glas) en kleurgebruik zijn afgeleid van de bestaande glas-in-betonramen. Samen met de plaatsing van het tabernakel werd bij het herschilderen van de kerk ook een kleurschema gevolgd ontworpen door Jacques Loire, ter valorisatie van het ensemble glaskunst. Het kerkinterieur, het tabernakel en de glas-in-betonramen vormen aldus een intrinsieke eenheid.

Het orgel is afkomstig uit de verdwenen Sint-Anna en -Joachimkerk, en heeft als instrument onvoldoende erfgoedwaarde. Het orgel maakt dus geen deel uit van het beschermingsvoorstel.

Opmerking onder punt 6.

De VCOE vraagt de beheersdoelstellingen te duiden in relatie tot de toekomstscenario's uit het Kerkenbeleidsplan.

Antwoord:

Art. 3 3° van het ministerieel besluit formuleert: "met betrekking tot het interieur beoogt de bescherming in de eerste plaats het integrale behoud van de glas-in-betonramen door Jacques Loire van kerk, weekkapel en dienstruimten, met inbegrip van het door Jacques Loire ontworpen tabernakel, die essentieel zijn voor de erfgoedwaarde van het gebouw. Verder beoogt de bescherming het behoud van de planindeling en de sobere interieurafwerking van de eigenlijke kerkruimte, de weekkapel en hun respectievelijke portalen. Het behoud van de gekozen materialen (tegelvloeren, houten zolderingen, glazen of houten deuren) en kleurstellingen is aangewezen. Indien herschilderen van de wanden en toegangsdeuren noodzakelijk is, is het aangewezen de in 2012 door Jos Ritzen en Jacques Loire bepaalde kleurstelling op basis van materieel-technisch onderzoek te hernemen. Herindeling van de dienstruimten is mogelijk voor zover de continuïteit van het glas-in-betonraam niet wordt verstoord." De toekomstvisie zoals geformuleerd in het kerkenbeleidsplan, is om het multifunctioneel gebruik en nevengebruik verder te zetten. De beheersvisie zoals geformuleerd in het ministerieel besluit, bevestigt dit toekomstscenario.

Opmerking onder punt 8.

De VCOE vraagt de toelatingsplichten voor het interieur in relatie tot de toekomstscenario's voor het interieur te verduidelijken, en toelatingsplicht 6° 1) te schrappen

Antwoord:

Artikel 5 van het ministerieel besluit is gebonden aan de termen van het Onroerend Erfgoeddecreet. Een meer geëigend instrument voor het formuleren van een toekomstscenario voor de parochiekerk is het beheersplan.

Artikel 5 6° 1) wordt geschrapt.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier wel op het ministerieel besluit. Het ministerieel besluit werd als volgt aangepast:

Art. 5 6° 1): "het uitvoeren van werken aan en het verplaatsen of verwijderen van de cultuurgoederen die opgenomen zijn in een beschermingsbesluit" wordt geschrapt.

1.4. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen hebben geen invloed op het inhoudelijk dossier wel op het ministerieel besluit. Het ministerieel besluit werd als volgt aangepast:

Art. 5 6° i): "het uitvoeren van werken aan en het verplaatsen of verwijderen van de cultuuroederen die opgenomen zijn in een beschermingsbesluit" wordt geschrapt.